Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Сын Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад **12** да **2** г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад **9** да **3** г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска **на адзін месяц** з дастаўкай да хаты **2 злотыя**
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 грош., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 23. Вільня, Серада, 6-га жніўня 1924 г. Год І.

Зьвязаны асілак.

Як той асілак, каторага павалілі на зямлю і зьвязалі яму рукі і ногі, баючыся, каб не падняўся і ня скінуў з сябе тых, хто на яго насеў,—так жыве наш народ пад уладай Польскага гаспадарства.

Запраўды, нямашака ніводнае галіны жыцьця, у якой заходнія беларусы маглі-бы свабодна разьвівацца. Беларуская народная школа даўно зьнішчана. Астаўшыяся тры гімназіі ледзьве-ледзьве жывуць, пазбаўленыя ўсялякіх правоў у межах Польшчы і сваіх гадунцоў дзеля вышэйшае навукі прымушаны пасылаць заграніцу. У сябе-ж—у межах хаця-бы Заходняе Беларусі—узгадовываць сваю нацыянальную інтэлігенцыю мы ня можам, бо для нас дзьверы вышэйшае польскае школы тут зачынены. Свабода прэсы для нас ня існуе: калі тая ці іншая незалежная часопісь і праскоча праз цэнзуру пана камісара ўраду, дык улада мае сто іншых спосабаў недапускаць яе на вёску—перш за ўсё пры дапамозе „патрыатычна настроеных“ паштовых урадоўцаў, гмінnага „начальства“, паліцыі і т. п. Грамадзкія арганізацыі ўладай не зацьвярджаюцца, а аб свабоднай дзеяльнасьці палітычных партыяў, апрача „дэфэнзыўных“, і гаварыць ня прыходзіцца! Так сама перасьледуюцца шырэйшыя беларускія эканамічныя арганізацыі, прыкладам чаго зьяўляецца Віленскі Саюз Каапэратываў, які цяпер дык і зусім прыбралі ў свае рукі палякі.... Нават беларуская царква і касьцёл узяты пад „апеку“ ўрадовае ўлады і ўжо даўно утрацілі асноўную рысу царкоўнае арганізацыі: грамадзкую самастойнасьць....

Але, ня гледзячы на ўсё гэтае, нашы „прыраджоныя гаспадары“ не перастаюць *баяцца* гэтага *зьвязанага асілка*. Дый мо' іменна затым і баяцца яго, што яго зьвязалі і пазбавілі вольнага жыцьця, магчымасьці нармальнага разьвіцьця?

Аб тым, што польская ўлада баіцца беларусаў, найлепш гавораць тыя дзесяткі тысячаў яўнае і тайнае паліцыі, якімі навадніла Заходнюю Беларусь, ды якія затым і бязьсільны змагацца з свабодна гуляючымі па нашай зямлі бандытамі, што маюць зусім іншае — чыста палітычнае заданьне! Аб тым, што Польшча дужа добра ацэнівае сілу зьвязанага асілка, сьведчыць праведзеньне польскае вайсковае калянізацыі, асаджываньне аружных агентаў польскае ўлады пасярод нашага працоўнага сялянства. Аб тым, што нармальныя ўплывы польскае культуры ня маюць доступу да беларускае народнае масы, нацыянальна ўжо прабудзіўшаеся, кажуць нязвычайныя аб'яднаныя высілкі польскага грамадзянства і польскае ўлады ў кірунку прымусовага навязываньня нашаму народу польскае школы і польскае мовы....

І ўсё-ж такі выкіданы на гэтыя мэты вялізарныя сумы ўсенародных грошы не дасягаюць сваей мэты. Чуць што ня кожын дзень сцьвярджае гэта польская прэса ўсіх кірункаў.

Да такіх сьвядоцтваў польскае прэсы трэба аднесьці і дзьве стацьці аб „Крэсах“, надрукаваныя ў апошнім сшытку журналу „Drogi Polski“. У аднэй — аб „першых заданьнях нашае палітыкі ў усходніх ваяводзтвах“—аўтар прызнае, што польская палітыка дагэтуль не здалела дасягнуць тутака сваей мэты, і дзеля гэтага заклікае да новых экспэрымэнтаў. Таго, што зроблена дзеля апалячаньня Заходняе Беларусі,—мала: трэба напружыць усе сілы грамадзянства і дзяржавы, каб тварыць і разьвіваць новыя культурныя польскія „пляцоўкі“, трэба на гэта не шкадаваць самых шчодрых урадовых дапамог грашмі. Але і гэтага мала: сучасная адміністрацыя не выпаўняе, як сьлед, сваей палянізатарскай місіі, бо, як ведама, на „Крэсы“ пасылаюцца, як у ссылку, найгоршыя элемэнты, спракудзіўшыяся на службе ў Польшчы. Дык аўтар і заклікае ўрад, каб распачаў сваіго роду „крыжавы паход“ проці Заходняе Беларусі, змабілізаваўшы найлепшыя сілы — найлепшых урадоўцаў, пасылаючы іх на „Крэсы“ ў двохгадовыя камандзіроўкі, ды добра іх аплачываючы за час іх службы на нашай зямлі. Урэшце, разумеючы, што тая „польская культура“, якую ў нас прадстаўляюць насланыя да нас польскія вучыцялі, паліцэйскія, шпікі, дый усякія „фаховыя“ ўрадоўцы, бязумоўна ня можа нікога „захапіць“, радзіць „прывазіць прадстаўнікоў крэсавае люднасьці ў цэнтры польскага культурнага і гаспадарчага жыцьця“, каб „пазналі Польшчу і навучыліся верыць у яе моц“.

У другім артыкуле тэй-жа часопісі гаворыцца аб тым, што польскія ўрады на „Крэсах“ ня маюць даволі паважнага і імпануючага.... віду! Для тых сотняў урадовых установаў, якія нет ведама дзеля чаго заведзены чуць што не па ўсіх нашых мястэчках (—мусіць, проста, каб „узмацоўваць тут польскі элемэнт“), трэба будаваць палацы: тады і народ беларускі паклоніцца да зямлі перад магутнасьцяй Польскае дзяржавы і... ахвотне пачне польшчыцца!

Чытаючы ўсе гэтыя прызнаньні ў бязьсільлі Польшчы зьніштожыць усё нашае роднае, беларускае, прыпамінаючы такжа няздольнасьць і шмат больш магутнай за сучасную Польшчу царскай Расеі ў працягу больш сотні гадоў перарабіць беларусаў на маскалёў, робіцца неяк лягчэй і вясялей на душы: *зьвязаны асілак не паддаецца!*

Есьць такая польская прыказка: „Gdyby koń o swej sile wiedział, żaden by jeździec na nim nie usiedział“. Восьжа беларусы ў часе маскоўскага панаваньня аб сваей сіле нічога ня ведалі, і ўсё-ж маскалём не паддаліся. Цяпер-жа наш народ ужо *даволі сьвядомы,* ужо *сваю сілу ў сабе пачуў.* Дык, хоць і зьвязаны, хоць і бязпраўны, асілак наш тым балей не паддасца і ўлывам пануючае над намі Польшчы, як не паддаўся Расеі.

Напад на Стоўпцы.

Нябывалы дагэтуль па сьмеласьці і чысьленасьці ўчасьнікаў напад „дывэрсыйнае банды“ на Стоўпцы здарыўся 4 жніўня каля 1 гадз. ночы.

Вялікі дывэрсыйны атрад у лічбе 100 асоб, з кулямётамі і ручнымі гранатамі, акружыў места і напаў на староства, каманду навятовае паліцыі, пастарунак мястовае паліцыі, вагзал чыгункі, скарбовую касу, пошту і вастрог. Атакі на староства, скарбовую касу і мястовую паліцыю былі адбіты. Пошта абрабавана. Павятовая паліцыя разгромлена. Так сама разгромлены вагзал, дзе зьнішчаны тэлеграфныя апараты. Разгромлены некаторыя кватэры і крамы. Забіты на месцы адзін урадовец з староства і 7 паліцыянтаў; ранены, паміж іншым, тэлеграфіст.

Напад трываў больш гадзіны. Уланаў, ехаўшых у места праз мост, нападаўшыя сустрэлі агнём кулямётаў. Яны былі прымушаны адступіць і акольнымі дарогамі пакіравaліся да места.

Калі нападаўшыя выйшлі з места, за імі пайшла пагоня, зложаная з вайсковых і паліцэйскіх часьцей. Банда падзялілася на чатыры атрады, і адзін з іх ужо перайшоў за бальшавіцкую граніцу. Другія адбіваюцца. Каля Коласава йдзе бітва. У часе пагоні адабраны ў партызанаў некалькі кулямётаў і ручных гранатаў, два вазы з зрабаванымі рэчамі і шэсьць каней.

Злоўлены партызан прызнаўся, што належаў да дывэрсыйнага атраду, зарганізаванага на бальшавіцкай тэрыторыі. У часе пераходу партызанаў цераз граніцу савецкія жаўнеры стралялі ў наганяўшых іх палякоў.

Абдзіраньне народу.

„Gazeta Warszawska“, орган эндэкаў, якая выслугоўваецца капіталістам, у перадавіцы „O czas pracy“, пахваляючы ўвядзеньне на Горным Сьлёнску 10-гадзіннага рабочага дня, прагаварылася, што **польскія фабрыканты пры аблічаньні заробкаў работнікаў і цэн на прадукты іх працы кіруюцца „нездаровым прынцыпам“, паводле якога фабрыкант павінен мець „сто або дзьвесьце процэнтаў зыску“.**

Гэтак і пры 12-гадзінным дню працы польская прамысловасьць ніколі ня здолее канкураваць з нямецкай!

Акурат, як у 17 веку.

Нядаўна ў-ва ўсей каталіцкай Польшчы з вялікай помнай сьвяткавалі 300-лецьце мучаніцкай сьмерці знамянітага езуіта Кунцэвіча, „працаваўшага“ ў першай чверці 17 веку на становішчы віцебскага япіскапа.

Гэтае „польска-беларускае“ сьвята нязвычайна характэрна для ўсяго духу паўстаўшай з мертвых пасьля 150 гадоў свайго „дзяржаўнага пахаваньня“ Польшчы, якая прабуе распачаць сваю гісторыю ад таго мамэнту (а можа і яшчэ раней), на якім перарвалі яе паўтары сотні гадоў назад варожыя лёсы...

Мы ўсе чыталі, як шчыра захоплівалася ўся „па-польску чуючая“ прэса сьветлым аблічам замучанага праваслаўнымі беларусамі барца за каталіцкі касьцёл, заплаціўшага жыцьцём за праўду шчырай веры і любві, якія ён нёс у „дзікі край няверных“...

Пэўна-ж сьветлым аблічам мучаніка Кунцэвіча захопліваўся не адзін ксёндз, адбіраючы праваслаўныя цэрквы пры актыўнай дапамозе паліцыі і войска, як гэта сцьвярдзіў у сваей прамове наш сэнатар Багдановіч...

Міністар асьветы і рэлігіяў сучаснай Польшчы, натуральна, можа толькі ўваскрашаць і далей праводзіць у жыцьцё на сваіх праваслаўных „Крэсах“ „сьветлыя традыцыі“ свайго вялікага вучыцеля...

Вельмі цікава ўваскрасіць больш аб'ектыўна запраўдны абраз япіскапа Кунцэвіча, не захопліваючыся ніякімі нацыянальна-„рэлігійнымі“ ідэалёгіямі, але пазываючыся толькі і выключна на гістарычную праўду і агульна-людзкія „прынцыпы маралі і права“, якія, ня гледзючы на пасьляваен-

ную варварызацыю Эўропы, пакуль што яшчэ агульна прыняты ў запраўды цывілізаваным сьвеце.

Каб не карыстацца, можа, таксама староньнімі расейска-праваслаўнымі гісторыкамі, мы дамо простую гістарычную спраўку — сыры матар'ял з тых часоў, — старонку, вырваную з самага таго часнага жыцьця.

Мы возьмем прамову, якую сказаў тады ў польскім Сойме украінскі пасол Лаўрэн Дрэвінскі.

Гэтая прамова, сказаная 300 гадоў назад прадстаўніком тагочасных „меншасьцяў",—запраўды ня толькі нічым ня горшая за прамову, сказаную на гэтых днях беларускім сэнатарам Багдановічам у тым самым Сойме тэй самай Польшчы, але нават ня страціла ані воднай чырты сваей актуальнасьці ў Польшчы Грабскага, Міклашэўскага і Тугутта...

„Пачаўшы ад Кракава,—казаў пасол,—як цудоўна павялічываецца слава Божая з помачай новаўведзенай уніі! — Ужо ў вялікіх местах цэрквы запячатаны, царкоўныя маемасьці спустошаны. У межах Вялікага Князьства Літоўскага робіцца тое-ж самае, нават у местах, сумежных з Маскоўшчынай. У Магілёве і Оршы цэрквы зачынены, сьвяшчэньнікі разагнаны (— гэта ўжо эпархія і праца яп. Кунцэвіча!). У Пінску — тое-ж самае: манастыр перароблены ў карчму (а ў Вільні—царква на кінэматаграф!). Праз гэта дзеці адыходзяць са сьвету бяз хрэзьбінаў, целы мёртвых вывозяцца без царкоўнага абраду, як падліна, людзі жывуць бяз шлюбу ў нячыстасьці, бяз споведзі і прычасьця зыходзяць са сьвету. Ці-ж гэта — не абіда самаму Богу?!.

„Але пяройдземо да іншых крыўд і ўціскаў.— Ці-ж гэта ня крыўда нашаму рускаму народу, што, ня кажучы ўжо пра іншыя месты, чыніцца нават у Львове.—Той, хто не уніят, але грэцкага закону (праваслаўны), ня можа жыць у месьце, ані таргаваць на вуліцах, ані быць прыняты да цэхаў. Калі хто з нас памрэ ў месьце, дык яго цела ня можна вязьці праз места з царкоўнай працэсіяй, ані да хворага ня можнаісьці праз места з Дарамі Божымі. А ў Вільні — ці-ж гэта ня зьдзек, ня уціск?!—Ці гэта калі чувана дзе?!—Калі мёртвае цела хочуць правязьці з дому каля замку праз замковую браму, праз якую ходзяць і татары і жыды, дык гэтую браму зачыняюць, і праваслаўныя павінны вязьці свайго нябожчыка праз іншую браму, праз якую толькі гной вывозяць"...

Вось—тая агульная, запраўды разам з Польшчай уваскросшая атмасфэра, ў якой жыў і працаваў у нашай Бацькаўшчыне вялікі польскі патрыёт і місіянер „польскага каталіцтва", яп. Кунцэвіч!

Але зьвернемся далей да іншых, таксама сучасных Кунцэвічу дакумэнтаў, якія рысуюць асабістае абліччa самога сьвятога.

Вось што пісаў вядомы прыхільнік уніі, канцлер В. Літоўскага Князьства, Леў Сапега, да уніяцкага мітрапаліта ў лютым 1721 г.

„Полацкі ўладыка Кунцэвіч пачаў паступаць вельмі жорстка ў справах веры і страшэнна спрыкрыўся і абмярзеў народу, як у Полацку, таксама і ўсюдых у іншых мясцох. Колькі разоў я прасіў і пераконываў яго не паступаць так жорстка, кажучы, што Хрыстос не запячатываў цэркваў... Але ён мае свае думкі, больш упартыя, як абаснаваныя, і ня хоча нават слухаць маіх рад. Дай Божа, каб пасьледзтвы яго жорсткіх учынкаў не пашкодзілі Рэчыпаспалітай...

„Дзеля таго прашу Вашу Міласьць перакanаць яго, каб ён дабравольна аддаў жыхарам Магілёва іх праваслаўныя цэрквы, бо інакш яны ў канцы канцоў самі адбяруць іх у яго—бяз усякіх просьбаў. Прашу Вашу Міласьць трымаць яп. Кунцэвіча добра ў рукавіцах".

Але Кунцэвіч рабіў і надалей тое-ж самае. У чэрвені 1621 г. ён адабраў у праваслаўных усе цэрквы і манастыры ў Полацку і Віцебску. У сваім лісьце да Сапегі сам Кунцэвіч зусім адкрыта (цяпер падобныя рэчы пішуцца ў тайных цыркулярах!) пісаў, што „праваслаўных трэба выганяць з Польскай дзяржавы, або нават тапіць іх, ці адрубаць ім галовы"...

На гэты ліст Сапега тады адказаў:

„Жыдам і татарам дазволена ў каралеўскай Польшчы мець свае сынагогі і мячэці, а вы зачыняеце хрысьціянскія цэрквы! Вось дзеля чаго праваслаўныя хочуць лепш быць падданымі няверных туркаў, як Польшчы..."

I вось 13 лістапада 1623 г. падыйшла падрыхтаваная не праз каго іншага, а праз самога Кунцэвіча, разьвязка праваслаўнай драмы ў Польшчы 17 веку.

Як сказана, усе цэрквы ў Віцебску былі зачынены. Дык праваслаўныя зьбіраліся дзеля малітвы па-за местам — у пунях, укрываючыся ад шпігоў яп. Кунцэвіча. Аднаго сьвяшчэньніка па дарозе злавілі і прывялі да самага япіскапа, які загадаў зачыніць яго ...ў сваей япіскапскай кухні і—„зрабіць з ім кароткую расправу" (?)...

Тады падняўся ўвесь праваслаўны народ места, напаў на дом япіскапа і забіў яго...

Як ведама, папа Урбан 8, у асабістым лісьце да караля Жыгімонта III, загадаў яму „адамсьціць за Бога", пагражаючы праклaцьцем, калі ён „стрымае свой меч ад крыві злачынцаў"... Але кароль не чакаў нават на ліст ад папы. — У Віцебск была паслана „карацельна-судовая экспэдыцыя", якая па свойску расправілася з крамольным местам.—19 віцеблян сказьнілі, 100 ўцёкшых былі засуджаны на сьмерць завочна і маемасьць ўсіх сканфіскавана. Ад места адабраны самаўрад і ўсе прывілеі, ратуш разбураны, ўсе званы з цэркваў пазьніманы...

Гэтак точна быў выпаўнены загад папы ў тым лісьце, які казаў:

„Калі спасеньне дзяржавы вымагае, бяры аружжа і зьніштажай агнём і мячом заразу праваслаўя"...

Як ведама, у 1863 г. папа Пій IX кананізаваў (абвясьціў сьвятым) яп. Кунцэвіча, каб падтрымаць дух палякоў у часе вялікага прасьледаваньня іх Мураўёвым...

Якая-ж гістарычная лекцыя вынікае для тых, што маюць памяць і розум, з усей гэтай паўтараючайся на нашых вачох гісторыі?

Лекцыя вельмі ясная: на палітыку яп. Кунцэвіча, якую вяла Польшча 17 в., найбольш моцная яе праваслаўная краіна—Украйна — адказала тады палітыкай Багдана Хмяльніцкага...

На нашых вачох робіцца, а можа „ў душах" ужо і зрабілася акурат тое самае... Украінскія прамовы ў Сойме залішне яскрава кажуць аб гэтым!

М.

Беларускія лясы прададзены Англіі.

У англійскай газэце „Таймс" зьмешчана вельмі цікавае для нас абвяшчэньне, з якога мы даведаліся толькі цяпер, што зроблена польскай уладай з нашымі лясамі—Белавежскай пушчай і іншымі.

Аказываецца, што ня толькі **пушча Белавежская, але і Бакштанская, а апрача таго яшчэ і ўсе лясы Слонімскага павету і ўсей Горадзеншчыны аддадзены на канцэсію англійцам...** Англійцы будуць сеч нашыя лясы ў працягу 10 гадоў і яшчэ 2 гады маюць права выпрабляць лясныя матар'ялы. На гэткі тэрмін зроблены кантракт з польскім урадам. Але ў кантракце сказана, што гэтая канцэсія можа быць прадоўжана і надалей. У тым-жа аб'вяшчэньні англійскай газэты прыведзены пагляд вядомага англійскага спэцыяліста, які падлічыў, што толькі за першы год эксплуатацыі канцэсіі англійская кампанія заробіць на нашых лясох каля **паўтара мільёна залатых рублёў**.

Цікава, што англійская кампанія, якая дае гэтую публікацыю, прываблiваючы да падпіскі на сваі акцыі, разьлічае на вываз гэтых лясоў праз Данцыг у Англію, дый у С.С.Р.Р. (Данецкі басэйн), але зусім выключае найтаньнейшы шлях па Нёмне праз Клайпэду. Польская прэса заклікае польскі ўрад скарыстаць з выгаднага выпадку і націснуць праз англійскі ўрад на Коўну ў справе транзыту па Нёмне.

Інтэрпэляцыі Беларускага Пасольскага Клюбу.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да п. п. Міністраў Справядлівасьці і Унутраных Спраў — у справе **пабіцьця паліцыяй** у Стоўпцах Вінцэнта Барташэвіча і Дзямяна Чыневіча.

6 мая г. г. Беларускі Клюб атрымаў з Стоўпцаў тэлеграму наступнага зьместу: „5 мая паліцыя скатавала да ўтраты працаздольнасьці—адмаўляецца выдаць сьвядэцтва—просім ураз-жа дэлегаваць пасла дзеля правядзеньня сьледзтва. Вінцэнт Барташэвіч. Дзямян Чыневіч. М. Стоўпцы".

Пасьля сабраньня падробных інфармацыяў выявілася, што Барташэвіч дзеля папраўкі печы ў сваім доме наняў работніка Дзямяна Чыневіча. Калі гаспадар дому і наняты работнік хацелі прыступіць да работы, дык жана паліцыянта, які жыве ў доме Барташэвіча, пагражаючы страляньнем з карабіну, не дала ім рабіць. Таго-ж дня 5 мая ў 11 гадзін прыйшлі ў кватэру Барташэвіча 2 аружныя паліцыянты, заарыштавалі гаспадара і работніка Дз. Чыневіча і прывялі іх на паліцэйскі пастарунак. На пастарунку паліцыя так страшэнна пабіла арыштаваных, што В. Барташэвіч ад нялюдзкага катаваньня ўтраціў прытомнасьць. У гэткім стане невядомыя асобы адвязьлі іх да доктара ў Старостве, а пасьля іх звольнілі.

Дзеля гэтага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. п. Міністраў: Ці маняцца выдаць судовай уладзе паліцыянтаў, вінаватых у злачынстве заарыштаваньня і пабіцьця В. Барташэвіча і Д. Чыневіча?

Варшава, 15 ліпня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да п. Старшыні Рады Міністраў у справе самавольнага зачыненьня дарогі вайсковымі асаднікамі ў Навагрaдзкім павеце.

Вайсковыя асаднікі, якія аселі на беларускай [illegible] ня толькі пазбавілі беларускае сялянства магчымасьці карыстацца сваей зямлёй, але пачалі гаспадарыць і панаваць, гвалцячы ўсе правы тутэйшага насяленьня. Вайсковыя асаднікі самавольна зачынілі ў Навагрaдзкім павеце спрадвеку істнуючую дарогу, якая вядзець з м. Любча да м. Турэц. Дзякуючы гэтаму сяляне вёскі Новае Сяло, Ярэміцкае гміны, якая знаходзіцца пры памянёнай дарозе, надзвычайна зьвязаны і ня могуць весьці нармальным чынам сваей гаспадаркі. У мінулым годзе прыяжджала на месца з Навагрaдку адпаведная Камісія і абяцала адкрыць дарогу. Аднак, мінуў ужо блізка год, а справа гэтая не разьвязана ў кірунку слушных стараньняў і правоў тутэйшага насяленьня. Самавольнае зачыненьне асаднікамі дарогі стала, відаць, праўнай падставай для тутэйшае адміністрацыі, якая ня хоча гэтае падставы ламаць.

Дзеля вышэй пісанага ніжэй падпісаныя пытаюцца ў п. Старшыні Рады Міністраў:

1. Ці маніцца ён безадкладна загадаць, каб адкрылі дарогу?

2. Ці маніцца прыцягнуць да адказу ўлады ваяводзтва за дапушчэньне самавольных учынкаў асаднікаў, якія гвалтуюць правы тутэйшага насяленьня?

Варшава, 10 чэрвеня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да п. п. Міністраў Унутраных Спраў і Справядлівасьці у справе арыштаваньня і пабіцьця паліцыяй Васіля Грынкевіча, Пётры Божкі, Сымона Грыпіча, Паўлы Ярша, Аляксея Кісяля ды Антона Ярша, жыхароў вёскі Тушавічы, Шылавіцкае гміны, Слонімскага павету.

У першых днях месяца чэрвеня б. г. дзеці з вёскі Тушавічы, Слонімскага пав., пасьвілі скаціну на сялянскім балоце. Раптоўна батракі з двара абшарніка Пуслоўскага ў ліку 10 чалавек пры дапамозе Жыровіцкае паліцыі спрабавалі захапіць сялянскую скаціну. Аднак, наляцелі сяляне і не далі захапіць скаціны са сваей зямлі. У той самы дзень уначы наехала ў вёску Тушавічы паліцыя са Слоніму, Жыровіц і Альбэрціна і арыштавала Васіля Грынкевіча, Пётру Божку, Сымона Грыпіча, Паўлу Ярша, Аляксея Кісяля ды Антона Ярша. Усе арыштаваныя былі дастаўлены ў м. Слонім, дзе паліцыя страшэнным чынам зьбіла іх і пасадзіла ў вастрог. Сьледавацель адмаўляецца выпусьціць іх на волю пад заставу.

Дзеля вышэй пісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. п. Міністраў:

1. Ці маняцца яны зараз-жа аслабаніць з вастрогу несправядліва пазбаўленых волі сялян вёскі Тушавічы?

2. Ці маняцца пакараць паліцыю за тое, што пабіла пералічаных вышэй арыштаваных?

Варшава, 15 ліпеня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да п. Міністра Публічных работ у справе адабраньня Дарожнай Управай у Нясьвіжу пожні ў Грыгора Гарошкі, жыхара вёскі Трошчыцы.

Нясьвіская Дарожная Управа забрала дзеля пашырэньня дарогі пожню мерай 300 сажняў удоўжкі і 3 сажні ўшыркі ў Грыгора Гарошкі, селяніна вёскі Трошчыцы, Зухаўскае гміны. Ня гледзячы на тое, што ўласьнік адабранае зямлі неаднакроць прасіў, каб надзялілі яму адпаведную колькасьць зямлі ў іншым мейсцы, ці заплацілі яму грашыма паводле тутэйшае расцэнкі, пажаданьні ўласьніка зямлі здаволены ня былі.

Дзеля вышэй пісанага ніжэй падпісаныя пытаюцца ў п. Міністра:

1) Ці маніцца ён безадкладна загадаць падпарадкаваным яму органам урэгуляваць справу адабраньня ў Грыгора Гарошкі зямлі, прыняўшы пад увагу пажаданьні ўласьніка пожні?

Варшава 3-га ліпня 1924 г.

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў Беларускага Клюбу да п. Міністра Унутраных спраў і Старшыні Генаральнае Дырэкцыі пошты і тэлеграфу ў справе аслабаненьня будынку Аляксандра Бакея, занятага дзяржаўнай установай у м. Турэц, Навагрaдзкага павету.

У 1922 годзе Навагрaдзкае Староства зарэквізавала будынак селяніна Аляксандра Бакея ў м. Турэц пад паштовую кантору і амбуляторыю для прыняцьця хворых. Дзеля таго, што А. Бакей жыў тады ў хаце свайго цесьця, які быў у ссылцы, ён па добрай волі згадзіўся аддаць у арэнду два пакоі пад амбуляторыю. Аднак, як паштовая кантора, так і амбулятoрыя зусім не плацілі яму арэнднае платы за памешканьне. Цяпер, апроч таго, што арандатары ня выплачываюць арэнднае платы, домаўласьнік сам хоча жыць у сваім будынку, бо ня можа наняць сабе памешканьне.

Дзеля вышэй пісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра і старшыні Генэр. Дырэкцыі пошты і тэлеграфу:

1) Ці маняцца яны аслабаніць будынак Аляксандра Бакея для ўласнае патрэбы ўладара, як будынак, які не падпягае рэквізіцыі?

2) Ці маняцца выплаціць А. Бакею належачую яму арэндную плату за ўвесь час карыстаньня яго будынкам?

Варшава, 15-га ліпня 1924 г.

Палітычныя падзеі.

Мабілізацыя ў Баўгарыі.

З Белграду наказуюць, што баўгарскі ўрад прызваў на чынную службу 3,000 запасных. Югаслаўскі пасол у Софіі выехаў у сваю сталіцу Белград—паведаміць свой урад.

Югаслаўскі міністар заграмічных спраў разаслаў тэлеграмы з пратэстам проці баўгарскае мабілізацыі да ўрадаў Англіі, Францыі і Італіі.

Як у нас ужо пісалася, нядаўна выявілася, што Югаславія і Грэцыя зрабілі змову проці Баўгарыі, пагражаючы супольным нападам на яе ў прыпадку новых нападаў на граніцы Югаславіі баўгарскіх партызанаў. Трэба думаць, што мабілізацыя ў Баўгарыі — гэта адказ на гэную ваенную ўмову.

Заява пасла С.С.Р.Р. у Празе.

Новы радавы пасол у Чэхаславакіі, Аўсеенка, высьветліў прадстаўніком прэсы, як адносіцца С.С.Р.Р. да Малай Антанты і Лігі Народаў.

Малая Антанта фактычна ня істнуе, і Румынія можа лічыцца зусім ізаляванай (адзінокай). Гэтая ізалянасьць Румыніі вельмі карысна для агульнага міру, бо павінна будзе змусіць яе да паразуменьня з Расеяй у справе Бэсарабіі і прыняць варункі ССРР.

Што датычыць Лігі Народаў, дык да яе, пры сучасным яе складзе і характары, адносіны С.С.Р.Р. зусім ад'емныя: яна толькі прыкрывае панаваньне тэй ці іншай дзяржавы і ня можа вырашыць аніводнай міжнародавай праблемы.

Устанаўленьне польска-радавае граніцы.

31 ліпня ў Маскве падпісаны прадстаўнікамі Польшчы і ССРР пратакол аб правядзеньні польска-радавае граніцы.

Літоўска-латышскае зьбліжэньне.

У Рызе апошнімі днямі адбыўся вялікі кангрэс у справе літоўска-латышскага гаспадарчага і культурнага зьбліжэньня гэтых двух народаў. На кангрэсе былі прадстаўнікі грамадзянства і латвійскага ўраду.

Сярод рэзалюцыяў кангрэсу зварачае на сябе ўвагу рэзалюцыя ў справе Вільні. Зьмест яе, паводле тэлеграмы ПТА, гэткі:

„Зрабаваная дарогай грубага гвалту старая сталіца Вільня павінна быць вернена яе праўнаму ўласьніку Літве. Як з літоўскага боку, так і з боку Латвіі павінны быць учынены ўсе крокі, каб крывавая крыўда народу і дзяржаве літоўскай была як найхутчэй папраўлена“.

З прычыны гэтае рэзалюцыі польскія ўрадовыя кругі высказалі латвійскаму ўраду сваё абурэньне. Апошні, хаця знаходзіцца „ў самых прыязных“ адносінах з Польшай, не перашкодзіў гэтаму проціпольскаму выступленьню і тлумачыўся тым, што ў часе галасаваньня гэтае рэзалюцыі на кангрэсе якраз ня было нікога з прадстаўнікоў латвійскага ўраду.

На лёнданскай канфэрэнцыі.

Ня гледзячы на ўсе спрэчкі і непаразуменьні, канфэрэнцыя падыходзе да нейкіх супольных пастановаў. У выніку гэтага Мак-Дональд паслаў запросіны Нямеччыне, каб прыслала сваіх прадстаўнікоў.

Хаця Францыя і яе былыя саюзьнікі дайшлі да нейкае фармальнае ўгоды, усёж-такі аканчальныя вынікі канфэрэнцыі будуць залежаць ад пазіцыі, якую займець Нямеччына.

Нямецкія варункі ўваходу ў Лігу Народаў.

Мы колькі разоў пісалі, што для Нямеччыны — вельмі сумліўная выгада скарыстаць з вялікадушнай згоды саюзьнікаў „пусьціць“ яе ў Лігу Народаў пры істнуючых адносінах у „Вэрсальскай Эўропе“. І вось цяпер Мак-Дональд атрымаў ад немцаў зусім ясны і выразны адказ на сваю шляхотную прапазіцыю.

Генаральны Сэкрэтар Лігі, п. Друмонд, быў спэцыяльна дэлегаваны ў Бэрлін, гдзе яму сказалі коратка, але ясна: **„Нямеччыне Ліга — непатрэбна...** Але, каб дагадзіць Мак-Дональду, Нямеччына згаджаецца ўвайсьці ў Лігу на такіх варунках: Нямеччына павінна атрымаць сталае месца ў Радзе Лігі; перад тым павінны быць перагледжаны пункты трактатаў адносна так званага „польскага калідору“ (які каля Данцыга дзеліць Нямеччыну па часткі, адразаючы Ўсходнюю Прусію); Нямеччына павінна атрымаць ад Лігі... „мандат на свае быўшыя калёніі“.

Апошняе азначае часовае **фактычнае** валаданьне гэтымі калёніямі, пакуль ня будзе перагледжаны Вэрсальскі Трактат — у напрамку юрыдычнага звароту Нямеччыне яе калёніяў.

Дзіва, што Мак-Дональд лічыць гэтыя варункі „залішне-павялічанымі“, а перадусім апошні — бо-ж гэты „мандат“ на нямецкія калёніі быў дадзены якраз Англіі...

Канец рэвалюцыі ў Бразыліі.

Галоўны цэнтр паўстаньня—места Сан-Паолё — пасьля крывавае барацьбы з урадавым войскам пакінута паўстанцамі. Паўстаньне трэба лічыць зьліквідаваным.

Адказ клюбу „Вызволене“ на ліст п. Тугутта.

Нашыя чытачы ведаюць зьмест таго лісту, які выслаў б. старшыня „Вызваленя“ п. Тугутт да партыі, каторую ён пакінуў, пачуўшыся пакрыўджаным за свайго новага прыяцеля п. Стан. Грабскага.

Цяпер у часопісі „Wyzwolenie“ зьмешчаны ня менш цікавы адказ п. Тугутту новага старшыні п. Валерона.

П. Валерон піша, што яго радыкальная, сялянская партыя, якая абяцала народу асьвету, зямлю і ўладу, павінна дзеля гэтых мэтаў вясьці барацьбу з капіталістамі і абшарнікамі, але не “гадзіцца“ і братацца з імі, як хацеў п. Тугутт.

Аб тым, што дае палітыка паразуменьня з Хіенай, найляпей кажа прыклад „Пяста“. Ад кожнага „пакту“ з людоўцамі правіца толькі сьмялела, нахлела, зьвярэла і дайшла ўжо да таго, што пачала амаль не адкрыта рыхтавацца да фашыстаўскага перавароту (арганізацыі П.П.П.). А які лёс спаткаў-бы Вызвалене, калі-б яно пайшло шляхам Вітаса, добра паказывае прыклад таго-ж „Пяста“. Два разы ўжо партыя людоўцаў цярпела раскол, і ўрэшце тыя, што асталіся з Вітосам, зусім страцілі даверые масаў...

Далей кажа п. Валерон, што ўваход п. Тугутта ў склад ураду разам з павадыром правіцы Ст. Грабскім—азначаў-бы поўнае спыненьне, як у парляманце, таксама і ў краі, гэтай барацьбы з правіцай, як гэта і сталася паміж Пястам і Хіенай. І гэта—нават тады, калі-б сам Тугутт асабіста і выйшаў з клюбу „Вызвалене“, увайшоўшы да ўраду са згоды партыі, як ён вельмі спрытна дамагаўся...

П. Валерон раскрывае спрытную ігру правіцы, якая „аддавала“ п. Тугутту міністэрства загран. спраў, куды ўсё роўна ніводнага пана з правіцы ня можна было пусьціць, бо з ім ніхто з новых сацыялістычных урадаў у Эўропе папросту не размаўляў-бы. „П. Тугутт мусіў-бы за граніцай выпіць усё тое, што наварыла правіца“. А за няшкоднага для яе мін. Тугутта Хіена атрымала-бы ў свае рукі ўсю справу асьветы, усё кіраўніцтва духоўным жыцьцём у Польшчы.

З чаго-ж гэта так раптам „абмыліўся“ п. Тугутт? пытаецца п. Валерон. Здраду народнай справы, ці штось падобнае ён рашуча адкідае: Тугутт быў і астаўся „асабіста чэсным і чыстым“. Прычына гэткай „кепскасьці“ п. Тугутта... „яго вельмі цяжкая хвароба“.

Хвароба, што так туманіць мазгі,—відаць,—запраўды вельмі паважная, як сьцьвярджае п. Валерон... Толькі-ж дзеля чаго Клюб „Вызваленьне“ так прасіў і дабіваўся, каб п. Тугутт ізноў вярнуўся на становішча яго старшыні і адказнага лідэра партыі?!

Ці-ж гэтаму тая „паважная хвароба“ мазгоў не перашкаджае?!

З газэт.

„Жніво“ польскае палітыкі.

„Wyzwolenie Ludu“, орган „лявіцы“ партыі „Вызвалене“, гэтак піша аб выніках дасюлешняе польскае палітыкі:

> Вынікам яе зьяўляецца факт, што, з аднаго боку, нашы беларусы і украінцы ўтрацілі веру ў запраўдную помач і абарону, якой спадзяваліся ад польскае лявіцы, а з другога боку — дзікі і сьляпы нацыяналізм хіена-пяста збудзіў у украінскага і беларускага народу варожае да Польшчы ўчуцьцё.
>
> Не залагодзілі гэтага стану рэчаў толькі што праведзеныя ў Сойме ўставы аб беларускай і украінскай мове ў судох і адміністрацыі, а такжа ўстаў аб школах для гэтых двух народаў. Гэтыя ўставы, якія ў суполцы з п. Станіславам Грабскім пісаў былы старшыня „Вызваленя“, пасол Тугутт, аказаліся на гэты час ужо недастатачнымі, у некаторых справах будуць дражніць і падбураць жывучыя побач народы, а ўсфэры школы пярэчаць нават аснаўным прынцыпам пэдагогікі. У дадатку іх правялі па-за плячыма тых, хто найбольш у іх зацікаўлены,—значыць, ня пытаючыся аб пагляды беларусаў і ўкраінцаў.
>
> Дык і ня прынесьлі яны ўспакаеньня і паляпшэньня адносінаў гэтых народаў да Польшчы, і мы сур'ёзна баімося (каб-жа гэта ня збылося!), што давядуць да процілежных вынікаў. Для беларускіх паслоў-вызваленцаў гэтыя ўставы былі цяжкай спробай, на фоне якое ўжо да канца разьвіўся канфлікт паміж імі і большасьцяй клюбу, і ў рэзультаце два з іх, грамадзяне Бальлін і Шакун, пакінулі наш клюб.
>
> Вельмі сумуем, што гэтак нішчыцца ідэя братняга сужыцьця народаў Польскае Рэспублікі, што нічога добрага для Польшчы ня суліць....

Ой, так, так!

Пішыце ў газэту аб усім, што ў вас дзеецца: аб гмінных парадках, аб адносінах начальства, аб школах і навуцы, дый аб усякіх выпадках у жыцьці вашае ваколіцы. Пішыце коратка, але поўна і ясна, паказываючы акуратна: што, дзе, калі і кім зроблена, прозьвішчы і адрасы пакрыўджаных і крыўдзіцеляў. Канешне падпісывайце і свае імя—толькі для ведама Рэдакцыі!

ХРОНІКА.

Забарона пасольскага мітынгу ў Беластоку. На мінулую нядзелю ў 12 гадзін дня ў Беластоку быў назначаны пасольскі справаздаўчы мітынг, на якім павінны былі прамаўляць беларускія паслы Тарашкевіч і Валошын. Аб гэтым было паслана паведамленьне старасьце, бо мітынг меўся адбыцца на мястовым пляцу. У адказ на гэтае паведамленьне стараста адказаў, што ён „дзеля публічнае бясьпечнасьці“ забараняе мітынг, хаця ня меў на гэта ніякага права. Паслы нашы, лічучы забарону старасты звычайным адміністрацыйным гвалтам, пастанавілі не падчыніцца незаконнай пастанове старасты і мітынг адбыць. На вызначанай плошчы ўжо сабралася маса народу, чакаючы паслоў. Калі апошнія зьявіліся і пачалі прамаўляць да народу, на людзей кінулася конная паліцыя, урэзаўшыся ў народ. Людзі расступіліся, але ўраз-жа ізноў згуртаваліся, каб слухаць паслоў. Тады выступілі атрады пешае паліцыі, якія, уразаючыся ў народ, пачалі яго дзяліць на групкі і іх разганяць. Паслы і вялікі натоўп людзей перайшлі па Рынак. Але спробы адбыць мітынг і тут не ўдаліся: паліцыя і тут разагнала сабраўшыхся.

У горадзе ўзьнялося страшэннае абурэньне. Цэлы дзень па вуліцах кружылі атрады пешае і коннае паліцыі, каб перашкодзіць новым спробам адбыць вызначаны зусім законна мітынг.

Асабліва абураны работнікі, якія наагул узбураны павялічэньнем рабочага дня з 8 да 10 гадзін. Разгон мітынгу толькі падліў масла ў агонь.

Мітынг у Горадні. У нядзелю, 3-га жніўня, адбыўся беларускі пасольскі мітынг у Горадні. Справаздачу дамо ў чародным нумары.

Лекцыя Ст. Грабскага у Вільні. У нядзелю, 3 жніўня, у Вільні адбылася публічная лекцыя вядомага эндэцкага дзеяча Ст. Грабскага, аўтара „языковых“ законаў, які раскрыў перад слухачамі істоту і мэты гэных законаў. З увагі на важнасьць для нас гэтае справы, дамо ў чародным нумары падробную справаздачу аб „шчырых прызнаньнях“ п. Грабскага.

Новы ўстаў аб спадчынным падатку. Паводле новага ўставу аб спадчынным падатку, прынятага Соймам і больш лагоднага для сялян, плаціць гэны падатак павінны:

1) насьледнікі ў простай лініі (муж, жонка, дзеці), калі на аднаго насьледніка асобна выпадае маемасьць, вартая ня менш за 10.000 злотых; калі-ж спадчына варта менш за 10.000 зл., дык падатку зусім ня трэба плаціць;

2) у-ва ўсіх другіх прыпадках радства спадчынны падатак трэба плаціць ужо ад 3.000 зл., лічучы на кожнага насьледніка асобна.

Падатку ад спадчыны не падлягаюць хатнія рэчы і жывы і мёртвы інвэнтар, калі вартасьць яго ня больш за 2.500 зл.

Новы закон мае сілу ня толькі ў тых прыпадках, калі сума падатку йшчэ ня вызначана, але і тады, калі ён вызначаны, ды да 1 ліпня не заплочаны.

Весткі з вёскі.

В. Кракотка, Слонімскага пав.

Рэформы на Беларусі, а можа адно ў нашым павеці?

Дарогі—гэта пасьля вайны бяльмо на вачу. Цяперака нельга па іх ні прайсьці, ні праехаць. Скажу пра сваю вёску. Вярстоў 20 да бліжэйшага мястэчка. Калісь тут быў роўны жывы гасьцінец. На ім да мястэчка Ражаны было чатыры масты. Дарога заўсёды была ў спраўнасьці, бо казна кожын год адпускала лес на рамонт. Нават немцы прызнавалі гэтую патрэбу і цераз возера збудавалі слаўны мост—замест згарэўшага ў вайну. Але арандатар млына разабраў мост і зрабіў млын. Былі жалабы, і з Староства прыяжджаў нейкі чыноўнік на сьледзтва, а можа не на сьледзтва, а лавіць рыбу? Мы думалі, што прымусяць млынара паставіць мост, ды ня тут тое было!

Гэтаю вясною ў нас узялі падатак на паправу дарог па пяць франкаў ад рабочае скаціны. Ну, думалі, хоць падатак заплацілі, але затое дарогі папрaвяць. Ды прайшла вясна, праходзіць і лета, а дарогі, дарогі... ўсё горшаюць!

Куды пойдзеш, каму што скажаш, у каго спытаешся, навошта пайшлі нашы франкі? А тож з аднае вёскі ўзялі з канёў за сто, а ў гміне чатырнаццаць вёсак, а колькі гмін у павеці?

Возьмем другую галіну нашага жыцьця.

Цяпер у нас праводзіцца „зямельная рэформа“. Мусіць ад яе ўсе зараз будзем у зямлі. Зямліцы ў нас нямнога, да і тая так расцягнулася вузенькімі загончыкамі, што і бараце цесна, можа і дадумаецца хто зрабіць барану на тры зубы тагды хоць пабаранаваць можна будзець.

Веручы ў польскі дэмакратызм і ў канстытуцыю, прыехалі мы на бацькаўшчыну, бо казалі што зямлю даюць, але даюць дулю пад нос! Ну пасудзеце, паночкі, што тут рабіць? Шасьціна зя-

млі, душ дванаццаць сям'і, і калі якія гоні пасеяў пустуючай зямлі (а ў нас яшчэ ёсьць зямля пустая астаўшыхся ў Расеі), то не атрасешся ад бяды. Акрамя падаткаў, ад каторых хоць родную зямлю пакідай, тут яшчэ за няшчасныя гоні плаці арэнду. Цягнуць пудамі, а мы ўбаўляемся на вазе хунтамі. Абшарнікі прадаюць балота, поле, але ўсё купляе той, у каго ўсяго даволі, а нам бедным зара ня будзе месца і на магілках.

Праводзяцца языковыя і ўсялякія рэформы, але мы ані вошто ня верым, бо кожную ноч пугач (птушка) ў нашым лесі крычыць: „пугу... пугу...“, а яшчэ дзед казаў, што гэта не на добры год гупало (ізноў птушка) гупае, „гуп... гуп“. Ой, дзеду, дзеду, ня прыждаў ты лепшае долі, ня прыждалі і мы.

С.

В. Хвоева, Нясьвіжскага пав.

З незапамятных гадоў наша вёска пасьвіла скаціну ў лесе нашага пана Гарцінга. Гэты лес і зямля акружана з усіх бакоў нашаю сялянскаю зямлёю. Дзесяць гадоў няма ўжо гаспадара, і ў дваццаць другім годзе зямля перайшла да скарбу. Ды як яна сярод нашага поля, і мы арандавалі яе, то першыя падалі заяўленьне, каб яе распрадалі паміж нашага беззямельнага і малазямельнага сялянства. Урад усё абяцуе, што вясной, то ў восені будзе мерацца, і дастануць беззямельныя і малазямельныя. Ужо прайшлі дзьве вясны й ідзе трэцяя восень, а зямліцы мы ня бачым. Ды нават каторая сэрвітутная з панскаю, дваццаць дзьве дзесяціны, нашая—і тую ў Горадні на засяданьні, куды мы пасылалі два разы свайго выбарнага, не прызнаюць за нашую. Мы падалі паданьне ў варшаўскі земскі ўрад. А тым часам на гэту нашу арэндаваную зямлю прывандраваў няведама адкуль нейкі Рыманшэўскі й заўладаў зямлёю. Мала гэтага: яшчэ давай займаць каровы з нашай сэрвітутнай пашы. У нядзелю 20-га гэтага месяца гэты арандатар Рымашэўскі з двума паліцыянтамі заняў нашы каровы. Прыбеглі ў вёску пастушкі і сказалі, што каровы пагналі паліцыянты, дык усе, чые былі каровы, пашлі, каб не займаў, бо ня то, што мы, але й нашыя дзяды і тыя нават старыя, каторым ёсьць па 100 гадоў, пасьвілі. Паліцыянты насварыліся, аддалі каровы і напісалі пратакол, што будзе яшчэ суд з намі. На заўтра нашы выбарныя паехалі ў Нясьвіж да рэфэрэнта рольнага, але той сказаў: як сабе хочаце, але ляпей паміравцеся з панам Рымашэўскім.

Дык калі-ж мы ня будзем баяцца гэтых паноў і на сваіх землях?

Вось, гэта дык парадкі! Ужо ня мала страцілі грошай на ўсе паездкі, ды на ўсякія „залатвеньня“, а дабра ўсё нямашака, ды і Бог ведае, калі яно будзе! Хоць выйдзі ды цэлым сялом плач, бо наша вёска вялікая, а сваей зямлі зусім мала, у многіх дык няма дзе нават на вяроўцы пасьвіць. Дык дзе-ж праўда?

Пакрыўджаны.

З УСХОДНЯЕ БЕЛАРУСІ.

Новая амністыя.

У трэція ўгодкі вызваленьня Менску ўрад СССР. і БСРР абвесьціў амністыю, якая абыймае:

1) учасьнікаў працісавецкіх нацыянальных беларускіх вайсковых фармаваньняў 1918, 1919 і 1920 г. г., якія паходзяць з працоўнае клясы;

2) усіх беларускіх палітычных і культурных дзеячоў, былых учасьнікаў беларускіх нацыянальных працісавецкіх вайсковых фармаваньняў і сяброў так-званых беларускіх нацыянальных урадаў (Вялікая Беларуская Рада, Найвышэйшая Рада, Урад Беларускае Народнае Рэспублікі, Беларуская Вайсковая Камісія і др.), ня прыймаўшых чыннага ўчасьця ў барацьбе з савецкай уладай у радох савінкаўскіх, балахоўскіх і іншых белагвардзейскіх арганізацыях і ня быўшых на службе ў органах дэфэнзывы і палітычнае ахраны буржуазных дзяржаў,—калі публічна абвясьцілі аб ляяльных адосінах да Савецкае ўлады;

3) тых з былых сяброў беларускай партыі эсэраў і другіх беларускіх партыяў, якія публічна абвясьцілі аб сваім выхадзе з партыі і ляяльных адносінах да савецкае ўлады;

4) усіх беларускіх сялян, праз несьвядомасьць уцягненых арганізацыямі расейскае контр-рэвалюцыі і беларускімі агентамі, служачымі чужым дзяржавам, у бандыцкія хэўры, або памагаўшых апошнім, у тым ліку і ўцёкшых за межы СССР. Амністыя не абыймае арганізатараў банд і іх каманднага складу.

На падмогу хлебаробам.

Народны Камісарыят Зямляробства Беларусі дзеля падгатаваньня запраўдных беларускіх спэцыялістаў па сельскай гаспадарцы зрабіў канкрэтныя крокі па набыцьці беларускай с. гасп. і лесавой тэрмінолёгіі і па арганізацыі выдаваньня ў беларускай мове падручнікаў для с. гасп. тэхнікумаў.

Амаль усе падручнікі будуць пераложаны з расейскіх і больш-менш дапасованы да патрэбных умоваў; на ўлажэньне самастойных падручнікаў па зямляробству праяктуецца абвяшчэньне конкурсу.

Выйшлі з друку і ёсьць у прадажы выданыя ў беларускай мове: — „Лубін і яго культура“ Калінінскага і „Рахункова аналіз сельскай гаспадаркі“ Чэлінцава. Друкуюцца і хутка выйдуць у сьвет пераклады: „Практычнае гародніцтва“ — Штэйнбэрга, „Лекцыі па агульнаму жывёлаводзтву“ — Ліскуна і „Дацкі спосаб харчаваньня жывёлы“ — Юрміліата.

Праца дашкольных установаў Менску.

Сетка дашкольных установаў Менску складаецца з 19 дзіцячых садоў і 4 дашкольных дамоў.

З ліку садоў у 5-цёх праца вядзецца на беларускай мове, у 6-цёх — на жыдоўскай, у 2-х на польскай.

Сады абслугоўваюць 645 гарадзкіх дзяцей і 150 у павеце, у веку ад 2 да 7 год.

Па сацыяльнаму складу гарадзкія дзеці падзяляюцца гэтак: дзяцей рабочых — 295, служачых — 240, беспрацоўных — 59, беднаты — 27, гандляроў — 9, кустароў — 5, дзяцей работніц — 443, хатніх гаспадынь — 161.

Удзел дзяцей у будаўніцтве свайго жыцьця выяўляецца ў форме дзяжурстваў, розных камісій і агульных сходаў.

Значнае месца ў працы дзіцячых садоў адведзена фізычнаму выхаваньню дзяцей.

Шмат увагі аддаецца гульням, мастацтву і г. д.

Стан фізычнае культуры ў Беларусі.

У Менску ў сучасны момант створана 35 гурткоў і ячэек фізкультуры, якія налічваюць разам са школамі каля 10.000 сяброў.

Агульны лік інструктароў па Менску дасягае 35, па ўсей БСРР — 67.

У Менскім павеце праца вядзецца пакуль што ў м. Койданаве.

Ў іншых мясцох лічбы на фізкультуры выяўляюцца гэтак:

Віцебшчына — 27 гурткоў, сяброў разам са школамі — 3.000;

Барысаўскі пав. — 600 чал.;

Чэрвенскі — 1.150 (ёсьць спэцыяльны дом фізкультуры);

Бабруйскі — 1.500 чал.;

Аршанскі — 290 чал.;

Полацкі — 705 чал.;

Бачэйкаўскі — 278 чал.;

Рагачоўскі — 300 чал.

Адбыўшаяся гэтымі днямі ўсебеларуская нарада саветаў фізкультуры намеціла рэальны плян пашырэньня працы.

Беларусы у Літве.

Урадовае Польскае Тэлеграфнае Агенцтва падае цікавыя весткі аб адносінах паміж урадам Беларускае Народнае Рэспублікі, які мае прыпынак у Літве, і ўрадам апошняе.

Як піша „Lietuvos Žinios“, беларускі ўрад падаў літоўскаму міністэрству заграганічных спраў ноту, у якой адзначае, што пачаткова дужа добрыя адносіны паміж абыдвума ўрадамі цяпер вельмі заблуталіся. Літоўскі ўрад не выпаўняе тых умоў, якімі кіраваўся дагэтуль у барацьбе за вызваленьне віленскага округу, даючы беларускаму ўраду падставу думаць, што, калі-б Віленшчына была занята Літвой, дык у Літоўскай дзяржаве прынцыпы нацыянальнае аўтаноміі могуць быць гэтак сама зламаны. Дзеля гэтага беларускі ўрад прапануе ўладзіць свае адносіны з літоўскім урадам дарогай прыязнага арбітражу, у прыпадку-ж няўдачы беларускі нацыянальны ўрад маніцца ўсю гэту справу выясьніць у адумысным мэмарыяле да Лігі Народаў.

Як ведама, дагэтуль урад Б. Н. Р. меў падтрыманьне з боку больш левых літоўскіх груп і партыяў. Цяпер на яго карысьць, паводле таго-ж ПТА, выказываюцца і крайнія правыя. Агенцтва паведамляе:

Прафэсар Вальдэмарас, адзін з правадыроў правіцы, якая падтрымлівае прыхільную палітыку Літвы да Нямеччыны і Расеі, у стацьці, пасьвячонай справе нацыянальных меншасьцяў у Літве, даводзіць, што літоўскі ўрад, разарваўшы ўсе сувязі, якія зьвязывалі яго дагэтуль з беларускім урадам, фактычна зрокся надзеі мець у будучыні беларусаў у межах Літоўскае дзяржавы, значыцца, у межах Горадзеншчыны і Віленшчыны. Беларусы, піша праф. Вальдэмарас, схіляюцца цяпер зусім выразна ў бок Расеі і проці Польшчы, ды кажуць гэта зусім выразна з соймавае трыбуны ў Варшаве.

Сельска-гаспадарскія парады.

Як мець сьважае мяса ўлетку.

Ёсьць просты спосаб хаваць мяса сьвежым улетку ў часе вялікай гарачыні. Спосаб гэты надта прыгодзен на вёсцы, дзе зазвычай немагчыма штодня мець сьвежае мяса і дзе няма лядоўні.

Мяса кладуць у гліняны гаршчок або гарлач (стаўбун) і залiваюць сыраквашай (кіслым малаком), а пасьля гаршчок выносяць ў варыўню або ў іншае сьцюдзёнае мейсца. Трэба толькі, каб мяса ўсё хавалася ў малацэ. Так мяса можаць быць сьвежым цэлы тыдзень. А сыраквашу пасьля таго, як будзе ўзята мяса, можна аддаваць сьвіньням.

Перахоў малака сьвежым.

У часе вялікай цяплыні і наагул улетку немагчыма бываець уберагчы малако ад скісаньня, калі няма лядоўні. Каб малако не садзілася (ня скісала), ужываюць гэткі спосаб. На кожную кварту сьвежанадоенага малака (сырадою) кладуць два-тры лоты борнай кісьлі (борная кісьля белая, падобна на рыб'ю луску, купляецца ў аптэцы). Борная кісьля ня псуець ні смаку ні вартасьці малака і ня шкодзіць людзям, а тым часам у працягу колькі дзён нават у самую вялікую гарачыню абараняець малако ад скісаньня.

Есьць і другі спосаб: палажыць у малако некалькі лісьцінак хрэну,. і малако ня будзе так хутка садзіцца.

Я. П.

Рэдактар-Выдавец **М. Шыла.**

Друкарня **Левін і Сын,** Вільня, Нямецкая 22.